

Odločilno obdobje?

Člani ožjega odbora senatne komisije za ustavne zadeve so v sredo, 31. julija, poslušali izvajanja goriškega župana Scarana in s tem po vsej verjetnosti zaključili avdicije v zvezi s proučevanjem zakonskih predlogov za zaščito slovenske narodne manjšine v Italiji. Dan prej so pred člani ožjega odbora nastopili tržaški župan Richetti in predstavniki begunskih organizacij iz Istre ter Dalmacije.

Župan Richetti je v bistvu obrazložil vsebino resolucije, ki jo je bil pred kratkim z večino glasov odobril tržaški občinski svet. Kot smo svoj čas poročali, se z vsebino resolucije niso strinjali občinski svetovalci slovenske narodnosti, se pravi tisti, ki se jih problem tiče neposredno, in tudi nekatere italijanske politične sile, ki zagovarjajo stališče, da je treba slovenski manjšini zagotoviti obstoj in hkrati ustvariti takšne pogoje, da bo lahko v polni meri opravljala svoje specifične naloge v korist celotne skupnosti v deželi. Izvajanja g. Richettija pred člani ožjega odbora senatne komisije za ustavne zadeve so zato v nekaterih pogledih nenačelna, saj so dejansko sad kompromisa med sedanjimi političnimi silami, ki sestavljajo večino v tržaški občinski upravi (to večino pa, kot znano, pogojuje Lista za Trst).

Kaj je povedal goriški župan Scarano ožjemu odboru, še ne vemo, ker do tega trenutka nismo prejeli iz Rima še nobene sporočila. Pred dnevi pa je naslovil na predsednika komisije senatorja Garibaldija ostro protestno pismo, v katerem se je užaljeno pritoževal, ker ni bil povabljen na avdicio. Njegovemu protestu se je pridružil tržaški krščanskodemokratski poslanec Rebulli, ki je v Scaranovi odsotnosti v Rimu upravičeno videl poskus zapostavljanja Gorice in njene pokrajine. Zadeva se je kmalu uredila, saj je senator Garibaldi pojasnil, da se je pismo goriškega župana s prošnjo za sprejem izgubilo.

Kakšna bo usoda zakonskih predlogov za zaščito slovenske manjšine v tem trenutku še ni znano. Sam predsednik Garibaldi je izjavil, da še ne ve, če bo vlada predložila svoj zakonski osnutek, s čimer bi se po parlamentarni praksi moral znatno pospešiti postopek za dokončno odobritev zaščitnih norm v korist slovenske manjšine. Za vladni zakonski osnutek se je med drugim izjavil tržaški župan in s tem osvojil stališče, ki ga zagovarja njegova stranka (Krščanska demokracija). Ne glede na to ali bo vlada predložila svoj osnutek ali ne, je jasno, da se bo prava in odločilna razprava začela v trenutku, ko bodo pri-

dalje na 2. strani ■

Ob 10-letnici helsinške konference

Mirno sožitje še vedno temeljna točka

Dne 1. avgusta 1975 se je v Helsinkih 31 mesecev po uradni otvoritvi končala Konferenca o varnosti in sodelovanju v Evropi. Zaključnega zasedanja so se udeležili najvišji predstavniki 35 držav udeleženk (poleg vseh evropskih, razen Albanije, sta bili prisotni tudi ZDA in Kanada), od Forda do Brežneva, Tita in Mora, Honneckerja in Schmidta do d'Estainga in Kadarja itd. Podpisali so listino, ki so jo mnogi pozdravili kot temelj, na katerem naj bi zgradili resnično miroljubno sožitje v blokovski razkosani Evropi po drugi svetovni vojni. Po 10 letih se je izkazalo, da so bila začetna pričakovanja pretirana, oziroma da so mnogi sklepi konference ostali zgolj na papirju. To celo do take mere, da so pozornost zunanjih ministrov držav podpisnic, ki so se v teh dneh zbrali na jubilejnem zasedanju v finskem glavnem mestu, pritegnile bolj novosti, ki jih prinašajo zamenjave v vodstvu SZ kot pa učinki KVSE.

Kdo se je zavzemal za sklicanje vseevropske konference in s kakšnim namenom? Pobuda zanjo je prišla s sovjetske strani. Že leta 1954 je o potrebi njenega

sklicanja govoril sovjetski zunanji minister Molotov, formalni predlog zanjo pa so izoblikovali na vrhu Varšavskega pakta, ki je bil 1966. leta v Bukarešti. Kremelj je hotel doseči slovesno mednarodno priznanje geopolitičnega stanja, ki je nastalo v Evropi ob koncu druge svetovne vojne, in seveda predvsem potrditev vplivnega območja, ki si ga je v njej pridobila SZ, vključno z obsežnimi ozemeljskimi aneksijami. Sovjetska invazija Češkoslovaške 1968. leta je zakasnila sklicanje konference, do katere je bil Zahod z ZDA na čelu že tako dokaj skeptično razpoložen. K njeni uresničitvi pa je precej pripomogla Ostpolitik, s katero je na začetku sedemdesetih let zahodnonemški kancler Willy Brandt priznal obstoj dveh Nemčij in pristal na sporazum o statusu Berlina, ki sta ga pozneje odobrila Nixon in Brežnev na srečanju v Moskvi 1972. leta.

Obravnavane teme so na konferenci razdelili v štiri skupine ali »košare«. Prva je zajemala vprašanja o varnosti v Evropi, druga vprašanja gospodarskega sodelovanja, tretja vprašanja o sodelovanju na

dalje na 2. strani ■

Italijanska politika pred počitnicami

Preverjanje politično-programskega delovanja Craxijeve vlade se ta teden zaključuje v parlamentu.

Novi liberalni tajnik Biondi je v torek odstopil kot minister za ekologijo. Naslednik bo Zanone ali Costa. Novi minister za stike z Evropsko gospodarsko skupnostjo pa utegne postati Loris Fortuna.

Ministrski predsednik Craxi je v sredo govoril v senatu o političnem položaju. Senatorji bodo glasovali o vladni politiki danes (1. t.m.) na podlagi resolucije, katero bodo predložile petere stranke vladne večine. Dne 2. t.m. bo razprava v poslanski zbornici. Craxijev govor bodo smatrali za prebranega ter se bodo takoj lotili razprave. Glasovanje pa bo na podlagi resolucije vladne večine v petek zvečer, to je malo pred počitnicami.

V petek bo parlament razpravljal tudi o naravnih nesrečah ter o državnem proračunu. V torek pa so bili na sporedu še predpisi o organični reformi krajevnih zdravstvenih enot.

Zakladni minister Gorla bi moral že pred dnevi poročati o položaju na finančnih tržiščih, o obrestnih merah ter o imenovanju visokih bančnih funkcionarjev v parlamentarnem odboru za finance in državni zaklad. Njegovo poročilo pa so preložili na ta teden.

Minister za delo De Michelis je sprejel nekatere organizacije delodajalcev in sicer Industrijsko zvezo, Intersind ter Assap. Podpredsednik Industrijske zveze Patrucco je izjavil, da Industrijska zveza v avgustu ne bo plačala draginjske točke, ki je nastala iz šestetja decimalk, ker bi bilo to za podjetja pretežko breme. Pripravljena se je pogajati le v okviru novih delovnih pogodb.

O »črnem petku« močnega dviga dolarja v škodo lire sta že dve preiskavi. Zakladni minister Gorla je dobil od vlade nalogo, da napravi upravno preiskavo. Javno tožilstvo v Milanu pa je sprožilo kazensko preiskavo ter je naročilo finančnim stražam, naj zberejo vse možne podatke.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 4. avgusta, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Moj prijatelj radio« (Bogdan Gjud in Jože Rodè), RO; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Kmetijski tednik; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Glasbeni magazin; 15.00 Na počitnice; 16.00 V svetu valčka; 17.00 Beležka; 17.30 Augusto Novelli: »Stara koč«; SSG v Trstu; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 5. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Fabianijevi iz Kobdilja: (6) »O teti Mitzi«; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Otroka kapitana Granta«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Rima; 11.45 Beležka; 12.00 Iz svetovne zakladnice pripovedništva; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Ženski komorni zbor iz Hausna; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Četrtekova srečanja; 14.40 Včeraj, danes, jutri; 16.00 Nacionalno vprašanje v zadnjih desetletjih cesarsko-kraljevega Trsta; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 18.00 Kmetijski tednik; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 6. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Med Brdi in Jadranom; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Otroka kapitana Granta«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v republiškem cerkvi; 11.00 Melodični orkestri; 11.30 Beležka; 12.00 Iz svetovne zakladnice pripovedništva; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Ribe našega morja; 14.30 Mladi mladim; 16.00 Mit in slovenska ljudska pesem; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 18.00 Alojz Rebula: »Arija iz Wagnerja«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 7. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Izbor iz Povejmo v živo; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Otroka kapitana Granta«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v cerkvi sv. Martina v Dolini; Miloš Pahor (baročna prečna flavta), Dina Slama (glas in čembalo), Irena Pahor (viola da gamba); 11.00 Melodični orkestri; 11.30 Beležka; 12.00 Iz svetovne zakladnice pripovedništva; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Komorni mešani zbor iz Nove Gorice vodi Stefan Mauri; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Fabianijevi iz Kobdilja: (6) »O teti Mitzi«; 14.30 Včeraj, danes, jutri; 16.00 Beležke za zgodovino otroštva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 8. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Potovanje po Veliki Britaniji; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Otroka kapitana Granta«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert RAI iz Milana; 11.30 Beležka; 12.00 Iz svetovne zakladnice pripovedništva; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Slovenske popevke; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Naša vina; 14.30 Diskorama; 16.00 Beležke za zgodovino otroštva; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 9. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Za ta letni čas; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Otroka kapitana Granta«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Godalni kvartet Slovenske filharmonije; 11.30 Beležka; 12.00 Iz svetovne zakladnice pripovedništva; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Mešani zbor italijanske skupnosti iz Izole in moški zbor »Razpotje« s Cola; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Potovanje po Veliki Britaniji; 15.00 V svetu filma; 16.00 Podoba matere v sodobni slovenski pripovedni prozi; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 10. avgusta, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 7.20 Koledarček - Narodnozabavna glasba; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Iz arhiva mladinske dramatike: »Otroka kapitana Granta«; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 Kogojevi dnevi 1984; Pihalni kvintet RTV Ljubljana; 11.00 Melodični orkestri; 11.30 Beležka; 12.00 Na počitnice; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Za ta letni čas; 14.40 Včeraj, danes, jutri; 16.00 Ena bolha me grize; 17.00 Kratka poročila; 17.10 Klasični album; 18.00 Dramska vetrovnica: František Langer: »Številka 72«, kriminalka; 19.00 Radijski dnevnik.

Mirno sožitje še vedno temeljna točka

■ nadaljevanje s 1. strani

področju človeških odnosov, četrta pa določila za nadaljevanje same konference, ki so jih podpisniki listine v desetletju vsaj na zunaj še najbolj spoštovali. V imenu »helsinškega procesa« so se zbrali na konferencah v Beogradu (1977-78), Madridu (1980-83), Stockholmu (1984) in letos v Otawi, vendar so na vseh teh srečanjih prevladovala polemike, ki so se sicer porajale že od vsega začetka v Helsinkih oziroma v Ženevi.

V bistvu so zahodne države pristale na temeljne zahteve SZ, za primer na nedotakljivost obstoječih državnih meja, na gospodarsko sodelovanje (od katerega si je SZ pričakovala kratkoročno tehnološki priliv, dolgoročno pa povečanje svojega vpliva nad celotno Evropo), toda vse to so pojevale z zahtevo demokratizacije vzhodnih režimov in po spoštovanju temeljnih človeških pravic, od svobodnega premikanja ljudi in idej do svobode veroizpovedi. Prav v tem smislu pa ni mogoče v zadnjih desetih letih beležiti nobenega pomembnejšega premika. To bi sicer ne smelo nikogar presenetiti, saj so SZ in njeni sateleti že ob koncu vojne podpisali ustanovno listino OZN, v kateri so tudi obširno zajamčene človeške pravice. Vzhodnoevropske države so po kratkotrajni popustljivosti v drugi polovici sedemdesetih let ponovno pričele zatirati vsak izraz oporečnosti, tako individualnega kot organiziranega, celo tiste, ki so se izrecno sklicevali in se še sklicujejo na helsinško listino, pa naj bo to gibanje Charta 77 na Češkoslovaškem, brez procesa konfinirani ruski fizik Saharov ali pa svobodni sindikat Solidarnost na Poljskem.

Prav poljsko vprašanje oziroma način njegovega reševanja sta dokaj jasno pokazala, kako SZ pojmuje suverenost držav in narodov, po drugi strani pa je že nameščanje evroizstrelkov SS-20 in na drugi strani

Odločilno obdobje?

■ nadaljevanje s 1. strani

stojne parlamentarne komisije začele preučevati besedila zakona, se pravi, ko bo morala vsaka poslanska ali senatna politična skupina jasno povedati, kako si konkretno zamišlja zaščito temeljnih pravic slovenske manjšine. Po avdicijah prehajamo torej v zelo kočljivo in morda odločilno obdobje prizadevanj za zakonsko uređitev manjšinskih pravic.

»pershing 2« in »cruise« zadosten dokaz, da se varnost v Evropi v minulem desetletju ni povečala. SZ zdaj predstavlja kot posebno hudo grožnjo proti miru v Evropi in sploh v svetu ameriško Strateško obrambno pobudo (SDI) oziroma vesoljski ščit, pri uresničevanju katerih naj bi sodelovale tudi evropske članice NATO, medtem ko slej ko prej vidi v zahtevah po spoštovanju človeških pravic na Vzhodu vmešavanje v notranje zadeve suverennih držav, kar prav helsinška listina ožigosa.

K tem in podobnim polemikam »semantične narave« je treba še dodati, da je Listina o varnosti in sodelovanju v Evropi skorajda zgolj moralno obvezujoča, saj nima pravne veljave mednarodne pogodbe. Nič čudnega torej, če so ob 10-letnici zaključka helsinške konference pritegnili pozornost zahodne javnosti tisti, ki vidvajo v njej farso in ki predlagajo, naj zahodne vlade prekličijo tedanje dogovore. Prav realizem, ki je zamenjal začetni mestoma naivni optimizem »helsinškega duha« pa narekuje previdnost. Mirno sožitje ostaja temeljna potreba Evrope in sploh edina alternativa poleg svetovne katastrofe. Nekaj tega realizma in previdnosti je bilo čuti tudi na jubilejnim zasedanju, ki je bilo v teh dneh v finskem glavnem mestu. Ne šef ameriške diplomacije Shultz ne njegov novi sovjetski kolega Ševardnadze nista bila v svojih posegih posebno ostro polemična.

—o—

SIHANUK GROZI Z ODPSTOPOM

Voditelj protivietnamske opozicije v Kambodži princ Sihanuk je v Pekingu izjavil, da so Rdeči Hmeri — ki so člani opozicijske koalicije — pobili 38 gverilcev njegove struje. Koalicijo poleg Sihanukove struje in Rdečih Hmerov sestavljajo pristaši bivšega ministrskega predsednika Son Sanna.

Sihanuk je Rdeče Hmere opozoril, da bo odstopil kot voditelj koalicije, če bodo zagrešili takšne nove zločine. Za družine pobitih gverilcev je zahteval odškodnino.

PRAVŠNJA NAJEMNINA

Uradni list je objavil račune državnega statističnega zavoda Istat, ki se tičejo pravnšnje najemnine. Poviški se tičejo zgradb, ki so bile končane do 31. decembra 1975. Lastniki lahko naslednji mesec po sporočilu zahtevajo ažurirano najemnino, ki ne sme biti višja od 106,7 odstotkov osnovne nerevalvirane najemnine.

Notranja socio-gospodarska politika

Minister za delo De Michelis je pred dnevi javno odgovarjal na vprašanja o reformi pokojnin. Rekel je, da ni toliko važno znižanje plafonda od 32 na 24 milijonov lir letno kot usmeritev dela dohodkov v dopolnilno socialno skrbstvo.

Pri ministrstvu za delo v Rimu so ta teden pričeli pogajanja o delovnih stroških. Navzoči so sindikati in delodajalci, ki so plačali decimalke draginskih doklad.

Vlada — je povedal minister De Michelis — pa se trudi, da bi pri pogajanjih sodelovala tudi Industrijska zveza, ki ni plačala decimalk. Posebno pozornost naj bi posvetili zaposlitvi, zlasti mladincev.

Od ponedeljka, 29. julija dalje, so v poštnih uradih na prodaj tako imenovani »obrazci 47«, s katerimi bo treba na občinah do 31. decembra vložiti prošnje za odpust zaradi črnih gradenj.

Umrl je prof. dr. Stane Mikuž

V petek, 19. julija, je umrl znani slovenski umetnostni zgodovinar in kritik, univerzitetni profesor dr. Stane Mikuž. Pokojnik se je rodil 1. maja 1913 v Šmarju pri Ljubljani, gimnazijo je obiskoval v Ljubljani in Sentvidu nad Ljubljano v času med 1924 in 1932, kasneje pa je študiral na ljubljanski univerzi v umetnostnozgodovinskem seminarju dr. Izidorja Cankarja. Dr. Stane Mikuž je bil brat slovenskega zgodovinarja novejših obdobij dr. Metoda Mikuža.

V krogih slovenske umetnostne zgodovinske vede je veljal kot neposredni naslednik in učenec dr. Izidorja Cankarja, s čimer je to odlično kulturno tradicijo popeljal prav v današnje dni. Diplomiral je leta 1936 s popisom grosupeljske umetnostnozgodovinske dediščine. Dve leti kasneje je dobil službo v Narodnem muzeju v Ljubljani kot »dnevničar - zvaničnik«, kjer je odgovarjal za spomeniški urad. Leta 1940 je promoviral s tezo »Franc Iloušek, slovenski baročni slikar«, strokovni ugled

pa si je pridobil tudi s pisanjem likovnih kritik, zlasti v dnevniku Slovenec. Med vojno se je zelo zgodaj priključil Osvobodilni fronti, saj je bil nosilec partizanske spomenice leta 1941, v zvezi s to dejavnostjo so zlasti znane njegove delikatne posredovalne misije v začetku leta 1943 pri tedanjem ljubljanskem škofu dr. Gregoriju Rožmanu, s katerim je vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja iskalo stike in možnost kompromisa. Pokojnik je bil februarja 1944 interniran in odpeljan v Dachau.

Jeseni 1945 se je zaposlil na ministrstvu za prosveto v Ljubljani kot vodja oddelka za likovno umetnost in muzeje. V povojni polemiki, ki je izbruhnila med slovenskimi kritiki, je branil realizem in nasprotoval t. im. »tujim vplivom«. Leta 1951 pa je bil habilitiran na ljubljanski univerzi kot profesor za občo zgodovino umetnosti novega veka na Filozofski fakulteti. Leta 1957 je po dr. Francetu Stelètu prevzel predstojništvo oddelka za umetnostno zgodovino na isti fakulteti, ki ga je vodil do leta 1970. Kot predavatelj je bil zelo priljubljen, saj se je odlikoval po temeljiti humanistični razgledanosti, izbrani slovenščini, toplem, kar čustveno poudarjenem razmerju do umetnostnega gradiva doma in na tujem in človeškem odnosu do študentov.

Predaval je do upokojitve leta 1983 in značilno je, da je prav v zadnjem obdobju življenja uresničil več pomembnih knjižnih objav. Tako je leta 1978 izšla njegova obsežna Topografija grosupeljske krajine, napisal pa je tudi tri posrečene monografije slovenskih umetnikov umirjenejši smeri, Maksima Gasparija (1978), Lojzeta Perka (1981) in Ivana Napotnika (1983).

Odhod prof. dr. Mikuža bo gotovo zapustil široko vrzel v slovenski kulturni ustvarjalnosti.

M. V.

Sodelovanje z Libijo

V Rimu so zaključili zasedanje komisije za sodelovanje med Italijo in Libijo. Libijsko odposlanstvo je med drugim zagotovilo, da bo Libija plačala dolgove, katere ima pri raznih italijanskih podjetjih. Sklenili so, da bodo ustanovili mešane družbe za dolgoročno sodelovanje na raznih področjih. Govorili so še o socialni zaščiti delavcev, o ribolovu, o proizvodnji umetnih gnojil ter o sodelovanju v civilnem in kazenskem sodstvu.

Iz Tripolisa poročajo egiptovski listi, da so bili številni libijski častniki obsojeni na smrt ali dolge zaporne kazni. Uprli so se nadzorstvu, katero izvajajo nad Libijo Sovjetska zveza ter razne druge komunistične države, zlasti Vzhodna Nemčija, Poljska in Bolgarija. Tujci vodijo libijske oborožene sile in telesna straža diktatorja Gedafija je sestavljena iz Vzhodnih Nemcev.

Tretji obisk v Afriki

V dneh od 8. do 20. avgusta bo Janez Pavel II. opravil svoj tretji pastoralni obisk na afriški celini. To bo njegovo 27. potovanje zunaj Italije. Obiskal bo Togo, Slonokoščeno obalo, Kamerun, Centralno afriško republiko, Zaire, Kenijo in Maroko. Pot bo dolga več kot 25 tisoč kilometrov. Med apostolskim obiskom bo papež imel kakih 40 govorov in bo daroval 13 maš ter se bo udeležil zaključka mednarodnega evharističnega kongresa v Nairobiju.

15. avgusta bo v Kinšasi proglasil za blaženo neko zairsko redovnico. Predsednik italijanske škofovske konference kardinal Poletti je pozval italijanske vernike, naj z molitvami in primernimi evharističnimi obredi spremljajo bližnji papežev obisk v Afriki zlasti še v dneh, ko bo v Nairobiju potekal 43. mednarodni evharistični kongres.

IZGON LIBIJSKIH DIPLOMATOV

Zahodnonemško zunanje ministrstvo ni hotelo komentirati tiskovnih poročil, po katerih je bonnska vlada izgnala štiri libijske diplomate. Ti diplomati — trdi tisk — so bili dejansko tajni agenti, ki so imeli nalogo pobijati v Zahodni Nemčiji Libijce, ki so Gedafijevi nasprotniki.

Zahodnonemška policija je pretekli teden po istih vesteh obkolila libijsko veleposlaništvo v Bonnu ter je pregledala vse obiskovalce. Bajje je odkrila teroristično skupino, ki je prispela v Bonn preko Aten in vzhodnega Berlina.

VRHUNSKI SESTANEK NEUVRŠČENIH DRŽAV

Iraška vlada je odklonila načrt, naj bi bil prihodnje leto v Iraku 8. vrhunski sestanek neuvrščenih držav. Pojasnila je, da sprejela ta sklep zaradi vojne z Iranom.

Koordinacijski odbor teh držav bo moral zdaj izbrati nov sedež ter se bo sestal septembra v Luandi. Irak je že leta 1982 odklonil sedež za 7. vrhunski sestanek neuvrščenih, ki je bil nato v New Delhiju.

OBSODBA ZARADI RASNE DISKRIMINACIJE

V ameriški državi Virginija je sodišče obsodilo belopolta zakonca, lastnika neke restavracije, zaradi rasne diskriminacije. V restavraciji sta zavrnila postrežbo neki črnki in njenima hčerkama. Porota je bila sestavljena iz samih belcev. Zakonca bosta morala plačati odškodnino 1.503 dolarjev.

OGLED KRIŽARKE GARIBALDI

Skupina časnikarjev si je prejšnji teden ogledala križarko Giuseppe Garibaldi, ki so jo zgradili za italijansko vojno mornarico v tržiški ladjedelnici. Predstavnikom tiska je ladjo razkazal admiral Agostinelli ob prisotnosti poveljnika tržaškega pristanišča Savellija in predsednika Fincantierija Bocchinija.

Križarko so predali vojni mornarici 31. julija. Uradna slovesnost bo konec septembra v Trstu ob prisotnosti predsednika republike Cossiga.

Tečajne razlike v Jugoslaviji

Predsedstvo Jugoslavije je na predlog Zvezne vlade odobrilo sprejetje zakona o pokritju tečajnih razlik pri Narodni banki Jugoslavije in zakona o proračunu dohodkov in stroškov deviznih rezerv pri Narodni banki Jugoslavije in zakona o proračunu dohodkov in stroškov deviznih rezerv pri Narodni banki za leto 1985.

Gre začasne ukrepe, o katerih pa se republike in avtonomni pokrajini niso sporazumele. Zlasti Slovenija in Hrvatska nasprotujeta predlogom Zvezne vlade glede novega deviznega zakona, ker bi škodoval izvoznikom. Predsedstvo Jugoslavije meni, da je treba v parlamentu nadaljevati usklajevanje stališč ter čimprej v rednem postopku sprejeti zakon o poravnavi določenih deviznih zahtev.

Spopadamo se — pravi predsedstvo Jugoslavije — z velikimi in neupravičenimi zakasnitvami pri sprejemanju vrste sistemskih zakonov in ukrepov tekoče gospodarske politike. Med dosedanjim usklajevanjem so se pokazale velike razlike, po-

sebej glede nekaterih vprašanj. Zaradi teh razlik še ni bilo sprejetih več gospodarskih sistemskih zakonov predvidenih z dolgoročnim programom gospodarske stabilizacije in z letošnjo resolucijo.

—o—

SAMO SKLEPI O CENAH NAFTE

V Ženevi so zaključili 74. konferenco petrolejskih držav, ki so članice organizacije OPEC. Sprejeli so samo sklepe o cenah, ne pa o proizvodnji petroleja v sedanjem kriznem položaju petrolejskih držav. Srednja kvaliteta petroleja po novem stane 27,20 dolarja za sod ter težki arabski petrolej 26 dolarjev za sod.

Odločitve so sprejeli samo z večino glasov, ker so se pocenitvi uprli Alžirija, Iran in Libija. V določenem trenutku je Saudska Arabija celo zagrozila z izstopom iz organizacije OPEC. Saudska Arabija je največja proizvajalka petroleja na svetu ter vodi zmerno petrolejsko politiko. Prihodnja konferenca držav OPEC bo 7. decembra, a kraja še niso določili.

V Nabrežini še nič novega

Čez dober teden bodo potekli trije meseci od upravnih volitev z dne 12. maja, a v Nabrežini in tudi v Miljah še ni nobene znaka, da bosta občini dobili v kratkem novo upravo. V Miljah si stranka relativne večine (KPI), ki ima v občinskem svetu natančno polovico svetovalcev (15 od skupnih 30), še vedno prizadeva, da bi se izoblikovala koalicija z laičnimi in socialističnimi silami (KPI, PSI, PSDI in PRI), vendar prizadete stranke stalno dvigajo »ceno« in baje zahtevajo, naj bi se komunisti odpovedali županskemu mestu. KPI seveda takšno zahtevo odločno odklanja, pri čemer se sklicuje na število svojih zastopnikov v občinskem svetu.

Tudi v Nabrežini zadeva po vsej verjetnosti ne bo urejena v kratkem. Prejšnji teden je odposlanstvo PSI (sestavljali so ga Caldi, Burgher in Tuta) na skupni seji s predstavniki KPI in Ssk predlagalo, naj se za novega župana izvoli Vittorino Caldi, v odbor pa naj bi za PSI vstopil kot Slovenec Igor Tuta. Slovenska skupnost se o tem predlogu, ki vsekakor predstavlja veliko novost v tradiciji vseh povojnih županov v Nabrežini, še ni izrekla, čeprav je

že od volilne kampanje dalje znano, da je kandidat Ssk za župana časnikar in dosedanjí občinski odbornik Bojan Brezigar. Komunisti bodo baje ta teden povedali, kdo je njihov kandidat za župana. Svojo kandidaturo postavljajo tudi glede na to, da so stranka relativne večine.

Ne glede na razplet dogodkov je treba opozoriti, da je v Nabrežini še vedno odprto vprašanje pritožbe republikancev na deželni upravni sodišču. Republikanci pravijo, da zaradi pomote pri štetju glasov ni bil izvoljen njihov kandidat v občinski svet.

—o—

»NAGRADA MESTA TRST«

Odbor za »nagrado mesta Trst« je tudi letos razpisal mednarodni natečaj za še neizvajano orkestralno skladbo. Rok za predložitev kompozicij bo potekel 31. avgusta. Mednarodnemu razsodišču bo predsedoval ravnatelj tržaškega konservatorija Tartini Francesco Valdambri, člani žirije pa so Slovenec Alojz Srebotnjak, Nemeč Werner Seiss, Španec Luis de Pablo in Italijana Francesco Pennisi in Giorgio Pellati.

V deželni večini škriplje

Tik pred poletnimi počitnicami je v političnem življenju dežele globoko odjeknila vest o prestopu deželnega odbornika Vespasiana iz socialnodemokratske k socialistični stranki. Tudi videmski pokrajinski svetovalec socialnodemokratske stranke Herbert Rosenwirth je s skupino občinskih svetovalcev iz Kanalske doline prestopil iz socialnodemokratske v socialistično stranko in do podobnega primera je prišlo tudi v Benečiji.

Deželni svet Furlanije - Julijske krajine se je na seji pred poletnim premorom ukvarjal s to zadevo. Socialni demokrati so zahtevali, naj se zagotovi stranki predstavnštvo v deželni vladi, kar pomeni, da bi moral Vespasiano odstopiti. Socialni demokrati so opozorili, da bodo zapustili večino, če ne bo prišlo da razčiščenja. Komunistična skupina v deželni zbornici zahteva razpravo o političnem položaju in si pridržuje pravico, da predlaga nezaupnico deželni vladi. Izvršni odbor socialistične stranke v deželi je zahteval preverjanje v večinski

koaliciji. Socialistični člani deželne vlade z Vespasianom vred so dali na razpolago svoj mandat deželni tajniku socialistične stranke Trombetti. Socialisti so na zasedanju izrecno potrdili zaupanje Biasutti-jevi deželni vladi in programu šeststrankarske koalicije. Socialisti ne nameravajo odpirati krize, po drugi strani pa opozarjajo, da bodo ob vztrajanju socialnih demokratov pri njihovem stališču predložili resolucijo o zaupnici in tako prepustili odgovornost za morebitno krizo socialnim demokratom.

—o—

SREČANJE BIASUTTI-MIROŠIČ

Predsednik deželnega odbora Biasutti je prejšnji teden sprejel jugoslovanskega generalnega konzula v Trstu Mirošiča. Razpravljala sta zlasti o gospodarskem in kulturnem sodelovanju, tako na primer o prometnih zvezah med Furlanijo-Julijsko krajino in Slovenijo ter o podporah Stalnemu slovenskemu gledališču.

ZA ZDRAVSTVO V DEŽELI

Deželni odbor Furlanije-Julijske krajine je odobril dokument, ki nakazuje smerice zdravstvene raziskave v naši deželi. V dokumentu pa so tudi nakazane ustanove, ki že zdaj razpolagajo z raziskovalnimi strukturami. Med temi so v prvi vrsti fakulteti tržaške in videmske univerze, otroška bolnišnica Burlo Garofolo in deželni onkološki center v Avianu.

V Vidmu so z zadovoljstvom komentirali vest, da bo tamkajšnja bolnišnica uvrščena med osmerico italijanskih zdravstvenih ustanov za presaditev srca. Za izbiro Vidma se je zavzel višji zdravstveni svet.

JUBILEJNA DRAGA '85 XX. ŠTUDIJSKI DNEVI

DSI - TRST - 30., 31.VIII. in 1.IX.'85

PARK FINZGARJEVEGA DOMA,

OPČINE, Narodna ulica 89

Petek, 30. avgusta 1985

Ob 17.00: Predstavitev sodelujočih na letošnji Dragi ter obenem predstavitev knjige, ki izide ob njeni 20-letnici.

Ob 17.30: ŠTIRIDESET LET SLOVENSKIH DALJAV IN BLIŽIN.

Pričevanje mladega Slovenca z onkraj oceana: ugotovitve in perspektive.

Po diskusiji zakuska in družabnost.

Sobota, 31. avgusta 1985

Ob 16.00: SLOVESNA OTVORITEV.

Po otvoritvi predavanje: SLOVENIJA KONEC 20. STOLETJA: PREHOD V NOVO DIALEKTIKO?

Slovenski intelektualec s svetovljanskim izkustvom razbira nova znamenja na našem duhovnem obzorju.

Po predavanju diskusija.

Nedelja, 1. septembra 1985

Ob 10.30 predavanje: MED GETSEMANIEM IN TABOROM: ŽAR IN STISKA KRISTJANOVEGA UPANJA.

Povojni kristjan se vživlja v utrip svetovne in slovenske Cerkve.

Po predavanju diskusija in kosilo.

Ob 16.00 predavanje: DUMA 1985

Trpkost in zanos današnje slovenske zavesti, kakor jo doživlja kulturni in narodni delavec.

Po predavanju diskusija, sklep, družabnost.

Nedeljska služba božja bo ob 9. uri v parku na prostem.

Še ena mlada žrtev prometne nesreče

Po vsem Krasu in zlasti po Nabrežini se je prejšnji četrtek kot blisk razširila novica, da je tovornjak na križišču pri Proseku do smrti povozil mladega pristaniškega delavca Rada Pertota iz Nabrežine.

Komaj osemtridesetletni Rado je izhajal iz stare nabrežinske rodbine Špelnih. Že mlad se je vključil v vaško življenje in kot zidarski vajenec je vneto pomagal pri gradnji Sokolovih športnih objektov kot tudi pri drugih pobudah domačega društva. Po poroki in zaposlitvi v tržaškem pristanišču se je v glavnem posvetil družini; njegova prva skrb je bila pot do lastne

strehe. Kot izučeni zidar si je skoro v celoti sam zgradil lepo hišico, varno zavetje za ženo Slavico, oba otročička in seveda zanj. Usoda pa mu ni bila naklonjena, saj ga je nenadoma poklicala k sebi in pustila mlado družino brez varnega krmarja.

Naj bo teh par vrstic skromna oddolžitve za to, kar je Rado bil za prijatelje in kar je dobrega napravil za domačo skupnost. Ženo, otrokoma, brata, starše in vse sorodnike pa naj tolaži zavest, da jim je bil v življenju človek, kakršnih bi še dosti potrebovali. Naj počiva v miru v domači nabrežinski zemlji.

GRADNJA BIOLOŠKIH INŠTITUTOV

Tržaška univerza je poverila nalogo za načrtovanje in gradnjo bioloških inštitutov medicinske in farmaceutske fakultete družbi Italposte skupine IRI. Gre za dela, katerih vrednost znaša 100 milijard lir. Inštituta za biologijo bodo zgradili pod katarško bolnišnico. V omenjeni načrt je vključena tudi preureditev štirih stavb nekdanje psihiatrične bolnice pri Svetem Ivanu, kjer bodo skupni univerzitetni servisi in novo računalniško središče tržaške univerze.

Zbornik avstralskih Slovencev 1985

Izdal ga je Slovensko-avstralski umetniško-literarni krožek (SALUK) ob pomoči Slovenske izseljenske matice, Kulturne skupnosti Slovenije ter vlade Novega Južnega Walesa.

Na 120 straneh zbornika sodelujejo s svojimi prispevki naslednji pisci: Peter Košak, Ivan Žigon, Ivan Kobal, Pavla Gruden, Cilka Zagar, Ivanka Škof, Danijela Hliš, Marcela Bole, Bert Pribac, Ciril Setničar, Jože Zohar, Anka Makovec, Stanka Gregorič, France Benko, Jože Čuješ, Mara Mericka, Peter Kroppe, p. Ciril Božič.

Zbornik, ki je kakor izsek iz dela in življenja slovenskih ljudi na peti celini, kjer jih ločijo daljave, tako da so med sabo povezani večinoma po telefonu in s pismi. Združuje pa jih ista slovenska misel in v svojih prispevkih imajo zares kaj pokazati.

Kratka pesem »To pot moramo prehoditi« Petra Košaka nam uvodoma odkrije tisti neverjetni in žilavi ustvarjalni zanos, ki preveva oblikovalce tega čudovitega zbornika, in nam v naslednjih kratkih pesmih razodeva globokega misleca. Deloma z elegijo deloma z vizijo nam izpoveduje tesnobo današnjega, po atomski dobi utesnjene človeka, pa tudi upanje na prihodnost.

V slovenščino prestavljeni odlomek iz knjige Ivana Kobala (Men who built the Snowy) očitu-

ŽELEZNIŠKA PROGA KOPER - JESENICE - AVSTRIJA

Ob navzočnosti jugoslovanskih in avstrijskih funkcionarjev so na železnici Koper - Nova Gorica - Jesenice - Avstrija odprli v četrtek, 25. julija, promet za razsuti tovor, ki je namenjen avstrijskim železarnam. Za ta namen so progo primerno izboljšali. Prvi razsuti tovor je bil premog, katerega je iz Avstralije pripeljala motorna ladja Tatra.

POSOJILO EVROPSKE BANKE ZA NALOŽBE

Evropska banka za naložbe je dala Italiji posojila preko 400 milijard lir za gradnjo velikih infrastruktur. Od tega bodo 90 milijard porabili za gradnjo avtomobilске ceste proti Trbižu na odseku Karnija-Tablja.

V Bruslju pravijo, da bo ta avtomobilska cesta olajšala prometne zveze v notranjosti Evropske gospodarske skupnosti v smeri Sever - Jug.

POSOJILA ZA RAZVOJ KMETIJSTVA

Posojila iz deželnega Krožnega sklada za kmetijstvo lahko od 25.7. dalje dajejo tudi Kmečke banke Furlanije-Juljske krajine, Ljudske banke ter Furlanska banka. Zadevni dogovor so podpisali v navzočnosti deželnega odbornika Antoninija. Podoben sporazum so pretekle dni sklenili s hranilnicami. Predvideni so nadalje dogovori z vsedravnimi bankami.

Te podpore bodo služile za proizvodjalno obnovo kmetij na potresnem področju, za razvoj živinoreje in kmetijske mehanizacije ter za povečanje družinskih kmetij neposrednih obdelovalcev zemlje.

je resničnega pripovednika, čigar beseda teče gladko, zveneče, za branje privlačno. Domač naših imajo predvsem njegove pesmi, kakor »Domovina« ali »Vipava« ...

O uspelem slovenskem slikarju Stanislavu Ropotec poroča Pavla Gruden. Uveljavil se je po vseh celinah. Ivanka Škof pa predstavi slikarko Romano Zorzut iz naših Brd, ki je dobila po Evropi in Avstraliji laskava priznanja. Med likovnike se uvršča tudi restavrator France Benko, ki se je strokovno izpopolnil v Amsterdamu, sedaj pa biva v Melbournu.

Ivanka Škof, roj. Sluga pokaže svoj kulturno-umetniški talent v pesmi »Hrast« — prizadetost ob uničenju narave po velikanskem požaru v Avstraliji. Vendar ožgani hrast znova poganja, kar je simbolična prispevka upornosti življenja.

Pomemben talent nam v svojih pesmih odkriva tudi Cilka Zagar, uporabljajoč sodoben izpovedni izraz. Prav tako tudi Pavla Gruden (... v sencih s seboj sem jagoda življenja). In še posebej Bert Pribac, čigar ime se je po zadnji vojni že kmalu uveljavilo v izseljenskem pesništvu (zbirka Bronasti tolkač že 1962). Njegov čudoviti »Pogovor z materjo« bi bil v šavnirskem narečju, ob razlagi domačih izrazov v opombah, gotovo izvirnejši. Ciril Setničar nam razkrije svojo lepo prozo kakor tudi poezijo, dasi se zdi, da mu ustvarjalni zanos nekoliko ovira melanholija (pesem »Strah tajnosti«).

Pesniško razgibanost kaže v svoji, verjetno priložnostni poeziji tudi Ivan Žigon, medtem ko nam Danijela Hliš s pravo umetniško potezo psihološko oriše duševno ubitost žene in matere v izseljenstvu, kjer ji niti visoki standard ne more povrniti nekdanje domačnosti in je notranje po-tešiti.

Jože Zohar razodeva v svoji pesniški izpovedi panonsko mehko, lirčna razpoloženja, toda povsem kleno izražanje. Mogoče bi senco brezizhodnosti v razpetosti med domom in svetom moral razjasniti tudi žarek upanja na prihodnost, kar bi slovenski človek v svetu pričakoval. Marcela Bole objavlja dve pesmi, v katerih se odraža idila, ki prerašča v elegijo. Lani je izdala samostojno pesniško zbirko Kraški izlivi.

O obrambi narave, dejansko doline reke Franklin na Tasmaniji, pripoveduje Anka Makovec svoja doživetja, saj je bila v prvi vrsti med njenimi branitelji. Njena pripoved je pravi roman. Pavla Gruden poroča nadalje o pionirskih izseljenskih prosvete, o zakoncih Mariji in Lojzetu Košorok. Med take pionirje spada tudi pevovodja Vladimir Trampuž, ki že od petdesetih let požrtvovalno deluje med našimi rojaki. O priseljencih in večkulturnosti, ki se je sedaj v Avstraliji uveljavila, poroča Stanka Gregorič, ki

nam zatem odkriva v pesmi »Refleksije« tudi pesniško nadarjenost.

Danijela Hliš je zapisala pogovor z Ivanom Hanželičem, ki ima drevesnico in je strokovnjak za gojenje rastlin. Rudolf Čuješ nam poroča o etničnih oddajah, ki trajajo v Avstraliji že 10 let. O Slovencih na severu Avstralije, v Darwinu piše Mara Mericka.

Sledijo nato poročila o slovenskih društvih — Triglav (Sydney), Planica (Wollongong). O slovenskih farah v Avstraliji poroča p. Valerijan Jenko. Danijela Hliš pa o pogovoru s Petrom Kodelo, slovenskim podjetjem Pacific by Gorenje. Sledi poročilo Jožeta Zoharja o anketi med mladimi avstralskimi Slovenci in o njih odnosu do slovenskega jezika. Končno še trije prispevki vidnejših osebnosti v avstralskem političnem življenju, o tem, kako gledajo oni na slovenske ljudi.

V zborniku odkrijemo domačo kulturo in prosveto, kakršne doma že pogrešamo pod vplivom amerikanizirajočih mod in podobnega. Gotovo je, da spada med najbolj uspele slovenske publikacije leta. In želeli bi bilo le, da bi kaj takega prišlo na dan tudi drugod po svetu, kjer živijo Slovenci, pa čim pogosteje.

—o—

NESREČA ZARADI EKSPLOZIJE?

Čedalje več domnev kaže, da je nesreča indijskega potniškega letala pred mesecem dni zares nastala zaradi eksplozije. K temu se vse bolj nagibljejo izvedenci, ki proučujejo obe črni škatli z zbranimi podatki. Med nesrečo je izgubilo življenje 329 ljudi. Preostaja še vprašanje, za kakšne vrste eksplozije je šlo, to je vprašanje, če je šlo za atentat ali za kaj drugega. Ena od manj verjetnih domnev je še ta, da je v indijsko letalo priletel kak drobec s raketo-čili možnost, da bi šlo za odrabljeno javet, skih vesoljskih vozil. Vsekakor so že izključki so jo bili prav tistega dne odvrgli po spojitvi avtomatske ladje »Progres-24« s sovjetsko krožno postajo »Saljut-7«.

DAVEK NA LIKVIDACIJO

Senat je pred dnevi odobril zakonski osnutek, ki zmanjšuje davke na likvidacijo ob zaključku delovne dobe ter uvaja novo obdavčenje na življenjsko zavarovanje. Ker so senatorji zakonski osnutek spremenili, bodo morali o njem poslanci ponovno razpravljati.

SREČANJE REAGAN - ASAD?

Kuwaitski listi pišejo, da se bosta sestala predsednik Reagan in sirski predsednik Asad. Do sestanka naj bi prišlo še pred novembrom, ko bosta Reagan in Gorbačov imela pogovore v Ženevi. Ameriško veleposlaništvo v Kuwaitu ter uradni krogi v Damasku doslej te novice niso potrdili.

Deželni parlamentarci pri Andreottiju

Zunanji minister Andreotti je v Rimu 25.7. sprejel odposlanstvo parlamentarcev iz Furlanije-Juljske krajine, katere je vodil podtajnik v zunanjem ministrstvu Fioret.

Razpravljali so o ukrepih v korist mejnih krajev, zlasti tržaške in goriške pokrajine. Pri tem so upoštevali zakonske predloge, katere so vložili komunisti in socialisti. Svoj zakonski načrt ima tudi vlada z nakazilom 220 milijard lir v treh letih.

Na mejnem področju naj bi okrepili mednarodno sodelovanje z dotokom tujih kapitalov, na primer v proste carinske cone. Podpore naj bi dali tudi Evropska gospodarska skupnost in italijanska država.

Andreotti je rekel, da se je treba povezati z evropskimi tehnološkimi načrti, tako z načrtom »Eureka«. Ustanovili naj bi medministrsko študijsko komisijo. Pri študijah naj bi sodelovala tudi Furlanija-Juljska krajina.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Polemike o reformi srednjega šolstva v Sloveniji

V ljubljanskih Naših razgledih se že nekaj številčk vleče polemika o ciljnih in doseženih rezultatih reforme srednjega šolstva v Sloveniji, ki so jo izvedli pred štirimi leti. Da z reformo srednjega šolstva ni vse tako, kot bi bilo zaželeno, so slovenski časopisi že prej poročali. Celo Slovenska akademija znanosti in umetnosti je negativno ocenila nekatere zamisli avtorjev reforme in je svojo kritiko tudi sporočila javnosti.

Povsem brez dlake na jeziku pa je o perečih problemih, ki jih je porodila reforma srednjega šolstva, spregovoril v Naših razgledih Zoran Božič, mladi profesor slovenščine na nekdanji gimnaziji v Novi Gorici, sedaj srednji družboslovni ekonomski šoli.

Rezultati reforme so taki, kot da bi bil cilj reforme poneumniti razmišljajočo mladino, utišati preveč kritično izobraženstvo in ponovno razdeliti slovenski narod na vladajoče in podložne — je kategorično dejal prof. Božič v svojem intervjuju za Naše razglede. Po njegovem mnenju je šolska reforma lep primer, ki kaže, da je z nestrokovno in nasilno politično akcijo nemoogoče doseči pozitivne spremembe, vsem lepim geslom navkljub. Srednje šolstvo v Sloveniji naj bi bilo sedaj preveč podrejeno gospodarstvu in njegovim kratkoročnim interesom, kar da je svojevrsten bumerang, ker vpliva na nižjo raven pouka v šolah.

Že v naslednji, dvanajsti številki, je prof. Božič doživel kritiko na svoja stališča. Aleksander Klinar, učitelj za predmet 'samoupravljanje s temelji marksizma' je menil, da se Božičeva kritika ne opira na nobeno raziskavo in da jo je potemtakem smatrati le kot njegovo subjektivno stališče.

V trinajsti letošnji številki Naših razgledov sta se prigrasila k diskusiji Breda Kranjc, ravnateljica srednje zdravstvene šole iz Maribora, in dr. Marjan Kordaš, redni profesor medicinske fakultete v Ljubljani. Srednješolska profesorica Kranjčeva je v svojem zapisu poskusila v celoti izpodbiti nekatere Božičeve teze in s tem braniti reformo, medtem ko je univerzitetni profesor dr. Kordaš menil, da je reforma srednjega šolstva huda napaka. Pri tem se je dr. Kordaš vprašal, iz katere domače ali svetovne strokovne literature so se navdihovali avtorji srednješolske reforme, kajti njemu da ni znan nikakršen podoben eksperiment kjerkoli v svetu. Dr. Kordaš je tudi navedel, da je bil leta 1979, pred reformo srednjega šolstva, na Komiteju za vzgojo in izobraževanje republike Slovenije sestanek, ki so se ga udeležili nekateri gimnazijski ravnatelji, predstavniki fakultet, predstavniki Slovenske akademije znanosti in umetnosti in drugi, na katerem so strokovnjaki sprejeli sklep, da gimna-

dalje na 7. strani ■

»Nova revija« o devetem kongresu jugoslovanskih pisateljev

Aprila letos je bil v Novem Sadu v Vojvodini IX. kongres jugoslovanskih pisateljev, ki so ga opazovalci označili kot enega doslej najbolj spolitiziranih kongresov jugoslovanskega pisateljskega združenja. Ljubljanska Nova Revija prinaša v svoji zadnji, dvojni številki nekaj fragmentov govorov različnih jugoslovanskih pisateljev.

Predsednik Združenja jugoslovanskih pisateljev Kole Čašule je govoril o kontrarevoluciji v Jugoslaviji in o vsakodnevnih napadih kontrarevolucionarjev na jugoslovanske komuniste in revolucionarje, pri čemer je natančneje opredelil, kaj si je pod temi pojmi treba predstavljati.

Miodrag Bulatovič, znani črnogorski pisatelj, ki živi v Ljubljani, je v svojem govoru ožigosal predlog o skupnem spomeniku padlim med vojno, ki je dvignil precej prahu med slovensko javnostjo. Miodrag Bulatovič je tudi podal svoje mnenje o jugoslovanski federaciji in dejal, da je namesto ene države sedaj v Jugoslaviji osem superdržavnih, zato pa tudi karikaturnih tvorb.

Dimitrij Rupel se je na kongresu vprašal: »Ali sploh smo intelektualci?« Po Ruplovem mnenju je veliko govornikov na kongresu namesto intelektualskega jezika uporabljajo politični jezik. Ko začno intelektualci rabiti besede kot kontrarevolucija, desnica, iredenta in podobno, niso tako zelo različni od politikov, je menil Rupel. Omenil je tudi incident, ki je nastal, ko je slovenski pisatelj Miloš Mikeln na kongresu pisateljev spregovoril po slovensko, nekateri pa so za-

radi tega protestno zapustili dvorano. »Takšen pristop ni vreden pisateljev« je pribil Dimitrij Rupel.

Igor Mandič je v svojem govoru, sklicujoč se na beograjsko Borbo, razmišljal komu in zakaj zamašiti usta. Vse dotlej, dokler mora, kdor piše osebni dnevnik, v strahu trepetati, boječ se, da mu ga bodo med preiskavo zaplenili in ga obtžili za osebno mnenje, ki je nastalo med stenami stanovanja, vse dotlej je absurdno govoriti o kakšni ustvarjalni svobodi, meni Igor Mandič in dodaja, da se sistem, ki po eni strani dovoljuje pornografijo, kakršna je v zahodnih družbah, na drugi strani pa vklepa mišljenje kot v vzhodnih družbah, lahko imenuje porno-birokratski sistem.

dalje na 8. strani ■

Ob novi številki revije Mladika

Iz tiskarne Graphart v Trstu je prišla sedma letošnja številka Mladike. V kratkem uvodnem članku revija piše, da se pripravljajo njeni uredniki na počitnice. Na platnici objavlja revija vabilo za jubilejno 20. Drago - 85, ki se bo začela v petek, 30. avgusta. »Na tretji strani platnic ponatiskujemo, beremo v predstavitem sestavku, dve izposojeni pismi. Objavljamo jih, ne zato, ker bi hoteli kazati s prstom na kogarkoli. Gre za širši in hud problem, s katerim se bo treba prej ali slej spoprijeti, piše Mladika, če nečemo prepustiti naših mladih ljudi lastni usodi in manipulaciji brezvestnežev. Problem je širši in zadeva tudi italijansko mladino, nadaljuje Mladika, odgovornost staršev, šole, cerkve, družtev in sploh nas vseh je prevelika, da bi lahko potiskali glavo v pesek ali si umivali roke, češ da se nas to ne tiče. Največ škode pa bomo celotni naši narodni skupnosti pripravili s tem, zaključuje Mladika, da bomo nekatere spodrsljaže opravičevali, morda z namenom, da se mladini prikupimo.«

Mladika na prvem mestu objavlja razpis 14. literarnega natečaja. Rokopise je treba poslati na naslov Mladike, ulica Donizetti 3 v Trstu do 31. decembra letos. Florjan Majnik objavlja novelo z naslovom »Jed, jedenje«. Ivo Jevnikar nadaljuje z objavljanjem pregleda razvoja skavtizma na Slovenskem in zdomstvu. Tokrat piše o slovenskih skavtih v Kanadi. Jelka Cvelbar je napisala sestavek, ki obravnava kočljivo problematiko pubertetnika oziroma njegove verske vzgoje. Vinko Beličič se spominja pesnika iz Prekmurja Pavla Berdena, ki je bil duhovnik, jezuit in je umrl zadet od kapi 21. decembra leta 1981, ko še ni dopolnil 67. leta starosti. Precej drobnih novic vsebuje rubrika Antena, rubrika Pod zbiralno lečo pa ponatiskuje odlomke iz slovenske publicistike. Martin Jevnikar nadaljuje z objavljanjem sestavkov iz zamejske in zdomske literature, Ivo Jevnikar pa poroča o srbohrvaškem prevodu knjige polkovnika Vladimira Vauhnikarja »Nevidna fronta«. Pesmi so za to številko Mladike prispevali Vladimir Kos, Barbara Suša in Anton Slavič.

Mladinska priloga RAST objavlja zanimiv prispevek, ki ga je napisal gojenec prvega letnika Zavoda združenega sveta v Devinu. Zanimiv je tudi intervju z Andrejem Pisanijem, ki je pred kratkim nastopal v jugoslovanskem filmu Blok sloboda. Peter Rustja je napisal krajši sestavek, v katerem ugotavlja, da pri mladini ni dovolj kritičnega čuta. Mladinska priloga se zaključuje s krajšim orisom delovanja deklishega zbora Vesna iz Križa, ki letos praznuje desetletnico.

Tantadruj gre spet v svet

Pod tem naslovom je Tone Peršič v Naših razgledih predstavil dosedanje prevode Tantandruja, dela primorskega pisatelja Cirila Kosmača, v tuje jezike. Čeprav Kosmač ni pustil za sabo proze ruskih razsežnosti, je njegovo delo vsekozi deležno pozornosti zaradi svoje poetičnosti, dovršenosti in čistosti izraza, kot ugotavlja Tone Peršič, lektor za slovenščino na univerzi v Nottinghamu.

Letos je Tantandruj izšel v prevodu Klauša

Detlefa Olofa v nemščini. Doslej je izšel že v francoščini, poljščini, srbohrvaščini, češčini, madžarščini, slovaščini, italijanščini in angleščini.

Izraz priznanja do literarnega dela slovenskega pisatelja Cirila Kosmača je tudi doktorska disertacija Davida Stuartha Dantona, ki je meseca maja 1984 doktoriral na oddelku za slovanske jezike Univerze v Nottinghamu z disertacijo The life and the works of Ciril Kosmač — Življenje in dela Cirila Kosmača.

Družina o Ciril Metodovih proslavah

Tudi 29. letošnja številka slovenskega verskega tednika Družina je izšla v znamenju različnih proslav v spomin svetih bratov Cirila in Metoda. Tako prinaša Družina poročilo s proslavo ob 1100-letnici smrti svetega Metoda, ki je bila 7. julija letos v Velehradu na Moravskem. Na proslavi se je zbralo okrog 250.000 vernikov. Prisostvoval ji je tudi papežev legat, kardinal in državni tajnik Agostino Casaroli, potem ko češkoslovaške oblasti niso dovolile, da bi proslavo prisostvoval papež sam.

Kot poroča Družina, so iz grl zbranih vernikov doneli kliči: »Naj živi papež! Papež naj nas obišče! Hočemo versko svobodo!« Kljub temu pa se proslava ni prelila v politično zborovanje, saj ni bilo političnih gesel, niti se niso pojavljali transparenti s političnimi napisi.

Ceprav si je češkoslovaška Cerkev želela, da bi bilo praznovanje jubilejnega Metodovega leta le verski dogodek, so oblasti proslavo v Velehradu izkoristile za svoje namene. Tako je na začetku stopil na govorniški oder eden od krajevnih partijskih funkcionarjev, ki so ga navzoči pospremili z izrazi nezadovoljstva. Za njim je zbrani množici govoril češki minister za kulturo Klusak, ki je sveta brata orisal izključno z vidika njunega kulturnega dela, slovesnost samo pa je hotel predrugačiti v nekakšno mirovno zborovanje, kar je zbrana množica spet pospremila z nasprotujočimi medkljiči.

Množica je z navdušenjem sprejela papeževo poslanico, ki jo je prebral kardinal Tomašek in v kateri je papež vernikom zagotovil: »Jaz sem v duhu z vami...«

Papežev legat kardinal Casaroli pa je med mašo vernike pozval, naj pogumno izpovedujejo

vero in ostanejo zvesti dediščini slovanskih apostolov. Slovanska kultura in evropska nasploh ostajata vtisnjena v srca zaradi krščanskih korenin. Papež vidi v tej veliki skupnosti gonilno silo zaupanja v večjo edinost v Evropi v prihodnosti, kljub razlikam, ki bremenijo dušo Evropejca, je poudaril kardinal Casaroli.

V zvezi z velehradsko proslavo je zanimivo tudi dejstvo, da češkoslovaške oblasti niso izdale dovoljenja za udeležbo na proslavi dunajskega nadškofu kardinalu Königu, kljub prizadevanju avstrijskega ministrstva za zunanje zadeve, ter westminstrskemu in pariškemu nadškofu. Kar se tiče nadškofa Königa, je češkoslovaško veleposlaništvo na Dunaju pojasnilo, da kardinal König ni dobil dovoljenja, ker so slovesnosti v Velehradu »izključno notranjdržavna slovesnost brez tuje navzočnosti«. Na to negostoljubno potezo češkoslovaških oblasti so nekateri avstrijski listi reagirali s članki tudi na prvih straneh. Svoje obžalovanje nad prepovedjo so izrazili tudi avstrijski kancler Sinowatz in drugi ugledni politiki. Avstrijski časopisi so ob tej priliki poudarili, da so bile jugoslovanske oblasti veliko bolj odprte in prijazne ob tovrstnih Ciril-Methodovih proslavah v Jugoslaviji.

Tudi letošnji ekumenski pogovori v Murski Soboti so bili posvečeni svetima Cirilu in Metodu, poroča Družina. Udeleženci pogovorov, ki so potekali v soboto in nedeljo, 13. in 14. julija, so se prvi dan seznanjali z življenjem in delom solunskih bratov, drugi dan pa s koreninami slovenske kulture.

Okvir in temo srečanja je postavil ekumenski delavec dr. Stanko Janežič, ki je udeležencem uvodoma dejal, da se »tudi Slovenci z zado-

ščenjem in hvaležnostjo zaziramo v daljno deveto stoletje, ko sta med našimi predniki označevala Kristusov evangelij in postavljala temelje našega jezika, književnosti in narodne kulture slovanska apostola Ciril in Metod. Njuno življenje in delo nas še danes, ob koncu 20. stoletja, spodbuja k zvestobi krščanski Cerkvi, kakor tudi k spoštovanju in ljubezni do lastnega naroda, do narodne kulture in še posebej do materinega jezika«, je poudaril dr. Janežič.

—O—

POLEMIKA O REFORMI SREDNJEGA ŠOLSTVA V SLOVENIJI

■ nadaljevanje s 6. strani

zija — ostane. Politiki kasneje tega sklepa očitno niso upoštevali.

V zadnji številki Naših razgledov pa so kar trije polemični prispevki na to žgočo temo. Aldo Černigoj iz Kopra poskuša miriti preveč zagnane kritike, češ da srednje usmerjeno izobraževanje, reformni naziv za srednje šolstvo, vendarle ni tako zgrešeno, da bi morali vsi dvigati roke od njega. Po njegovem učenci lahko mirno živijo v prepričanju, da niso slabši kot učenci starih programov oz. šol.

Milan Dobnik, diplomirani zgodovinar, pa nasprotno meni, da bo vsaj znanje zgodovine pri bodočih izobražencih precej slabše, kot so ga imeli tisti, ki so končali nekdanjo gimnazijo.

Janez Vuk, diplomirani ekonomist, pa se v svojem prispevku sprašuje, če je bilo res primerno ukiniti gimnazijo in tako spreminjati proces oblikovanja inteligence, nosilke znanja, razvoja in napredka, na način, kot da je inteligenca družbeno nevarna, in to v družbi, ki hoče biti samoupravno-pluralistična, socialistična in napredna.

ZGODOVINA ČEVJARSTVA V MIRNU

OOOO ANTON VUK OOOOOOOOOOOOOOOOOO 5 OOOOO

Po priključitvi k FLRJ septembra 1947 je med domačimi čevljarji nastala trenutna zmeda. Delavci čevljarji, katerih zaposlenost je bila odvisna od nabave materiala in vnovčenja izdelka na trgih, ki so ostali onkraj meje, so ostali trenutno brezposelni. Od nekje je bil postavljen predlog, naj se izselijo v Žiri in zaposlijo v tamkajšnji tovarni čevljev. Domači sindikat je to vprašanje končno rešil. Na njegovo pobudo so čevljarji, ki so razpolagali s skromnimi količinami materiala, začasno zaposlili še tiste, ki ga niso imeli.

Sindikat je sklical čevljarje na množični sestanek, na katerem je bilo sklenjeno, da naj se nihče ne izseli. Sprejet je bil tudi predlog, naj se ustanovi čevljarjska zadruga. Predlog in sklep sta bila sporočena okrajnim oblastem, ki so po tajniku Jordanu Gorjanu takoj intervenirale pri glavni direkciji usnjarske industrije LRS v Ljubljani. Ta direkcija je pristala na rešitev vprašanja po želji mirenskih čevljarjev in napovedala obisk posebne komisije zaradi določitve podrobnih pogojev. Ob tem obisku, ki je bil izveden že prve dni oktobra 1947, so mirenski čevljarji pripravili razstavo svojih najboljših izdelkov.

Dne 10. oktobra 1947, t.j. par tednov po priključitvi k FLRJ, je novoustanovljena čevljarjska zadruga pričela obratovati za

naročila državnega podjetja »Obutev« v Kranju. V zadrugi so se zaposlili skoraj vsi mirenski čevljarji, skupno nad 130 oseb. Podjetje »Obutev« je dobavilo zadrugi potreben material proti obračunu pri oddaji izdelka. Že pred koncem oktobra je zadruga dobavila »Obutvi« nad 2.000 parov izdelanih čevljev, dvignila nadaljnje količine materiala ter po obračunu ugotovljen znesek za kritje stroškov in plač.

Tak je bil začetek obnove čevljarjske industrije v Mirnu. Ni bilo finančnega kredita, obratnih prostorov, ne lastne opreme, niti orodja, niti strojev. V zasebnih prostorih je bil zasilni center za skladišče, rezalnico in prešivalnico nadplato. Čevljarji spodnjega dela so prihajali na center po skrojene nadplate, izrezan material podplatnega materiala usnja in potrebne drobnine. Izdelovali so čevlje na domovih ter jih prinašali v ta center.

Sivalne stroje in orodje, ki je bilo nujno potrebno, si je zadruga izposodila od svojih članov, bil pa je to star izrabljen material.

Februarja leta 1948 je čevljarjska zadruga prešla v okrajno podjetje, ki je v kasnejši dobi prevzelo ime Jadran. Kot tako se je podjetje kmalu zatem osamosvojilo od Obutve. Ta prehod podjetja se je

izvršil na pobudo in po zaslugi direktorja Ivana Saksida.

Osamosvojitve podjetje od Obutve je bila nujno potrebna tudi zato, ker je omejeno podjetje naročalo samo najslabše vrste obuvala, pri čemer so bili mirenski čevljarji strokovno potisnjeni nad 40 let nazaj.

Po sprostitvi in osamosvojitvi se je čevljarjsko podjetje posvetilo poleg izdelavi prejšnjih delavskih in športnih čevljev tudi izdelavi finejšega modnega obuvala. Že na razstavi v Ljubljani leta 1948 je podjetje prejelo prvo, t.j. glavno odlikovanje iz čevljarjske stroke, leto kasneje prav tako prvo odlikovanje na velesejmu v Zagrebu. Podjetje je tako postalo prvi pobudnik za strokovno izboljšanje proizvodnje v čevljarjski stroki v Sloveniji in Hrvaški.

Svoje izdelke je čevljarjsko podjetje Jadran dobavljalo do leta 1952 raznim združnim in državnim trgovskim podjetjem. Razen tega je že leta 1949 ustanovilo lastno prodajalno v Solkanu pri Gorici, ki je predajala eno tretjino skupne proizvodnje. Le-ta se je do leta 1952 dvignila na 35.000 parov razne obutve letno, t.j. športno šivanega, šivanega na okvire in zbivanega z lesenimi klinici. Zaradi splošnega pomanjkanja obutve, posebno boljše, je podjetje svoje celotno proizvodnjo razpečalo z lahkoto. Večje težave je imela tovarna za nabavo nadplatnega usnja, posebno za športno in finejše obuvalo v barvah. Težave je imelo podjetje tudi zaradi adaptiranja neprimernih obratovalnih prostorov v bivši tovarni usnja Scalettari, to pa zaradi pomanjkanja investicijskih sredstev. Tudi z nabavo potrebnih strojev je imelo podjetje

NEKAJ MISLI O ZGODOVINI

Razlogov je verjetno več, toda že dolgo nismo v naših časopisih zasledili tolikšnega zanimanja za razna zgodovinska vprašanja, kot se to dogaja v zadnjih časih. Nekatere obletnice, ki jih obhajamo v letošnjem letu, objave člankov in študij, ki pišejo o zgodovinskih vprašanjih, verjetno spodbujajo ljudi, da razmišljajo in pišejo o naši preteklosti. Nedvomno je tak pojav hvale vreden, saj je za vsak narod, ki se kot tak hoče ohraniti, nujno, da si izoblikuje svojo zgodovinsko zavest. S tem seveda ni mišljeno nič nenavadnega. Gre za zavest, ki si jo mora pravzaprav izoblikovati tudi vsak posameznik, saj bi brez nje bil okrnjen za bistveno dimenzijo.

Ko gledamo na ta pojav, nam mimogrede pride na misel, da je zgodovina sama po sebi težko opredeljena znanost. Postavlja se celo vprašanje, če jo lahko smatramo za znanstveno vedo. V antiki je Cicero smatral zgodovinopisje za najvišjo

obliko govorniške umetnosti. Grškega zgodovinarja Tukidida in njegova dela pa so postavljali za zgled vzornega govorniškega sloga. Opozoriti velja, da je Tukidid gotovo pisal najboljšo zgodovino, saj je bil vesten zbiralec in preverjevalec zbranih podatkov. Zgodovina je bila torej vsaj pojmovno bližje leposlovnim kot znanstvenim zapisom.

Vendar je zgodovina resna zadeva, saj teži za tem, da bi ohranila resnico, da bi dala objektivno razlago najrazličnejšim pojavom iz preteklosti. Pri tem pa moramo stalno imeti pred očmi, da zgodovino, se pravi odnos med sedanjostjo in preteklostjo, oblikujemo ljudje. Ta odnos je torej nepopoln zaradi same človeške nepopolnosti, omejenosti, pristranskosti, saj človek ni nezmotljiv. Vsak zapis gre tudi skozi presojo bralca in je spet odvisno, kako bo slednji razumel zapis, če ga bo bral umerjeno, znanstveno, s takim ali drugačnim predsodkom.

Vsako omejevanje zgodovine v ozke kalupe je lahko nevarno, saj je unitaristična vizija sveta škodljiva. Pisec naj bi zato imel zavest, da kar se da široko zajame preučevano snov. Za vsakogar seveda velja staro pravilo: Ne quid falsi audeat.

Zgodovina je namreč tesno povezana z življenjem. Kot je življenje raznoliko in pestro, kot v življenju spoznavamo najrazličnejše stvarnosti, ljudi, kraje itd., tako je tudi zgodovina zelo nesamostojna veda, saj zgodovinarji stalno črpajo, pri utemeljevanju opisanih dogodkov, tudi iz drugih področij znanosti, na primer iz jezikoslovja ali ekonomije. Brez tega prepletanja sploh ne bi bilo zgodovine. Saj je njeno bistvo prav v vzpostavljanju reda, poenostavljanju, raztelesenju in obenem ponovnem presnavljanju snovi. Kdor pa

v zgodovini išče samo znanstveni obrazec, jo bo le težko prav doživel. Vsak izmed nas je namreč del zgodovine in zato je treba njena posamezna poglavja skušati razumeti v celoti, kot življenjsko resničnost, nekaj živega in stopnjujočega se. Prav zato zgodovina lahko nastaja povsod in ni, kot pravi holandski zgodovinar Johan Huizinga, ali samo v majhni meri, produkt šole. In dodaja: »ukvarjanje z zgodovino, na pasiven ali aktiven način, je dostopno vsakomur; posebna znanstvena priprava ni nujna. Zgodovina pušča vrata na stežaj odprta diletantu. Srečne so dežele, v katerih zgodovinarji izhajajo iz javnega življenja ali javne uprave.« (Johan Huizinga, »La scienza storica« v »La mia vita per la storia«, str. 19, ed. Laterza 1967).

Kako resnične so te besede, ve vsakdo izmed nas, ki je določene tudi dragocene zgodovinske informacije, vsem zgodovinskim knjigam in uradnim verzijam navkljub, dobil od svojih staršev ali starih staršev, nekatere pa tudi sam doživel.

Ker pa moramo, po besedah istega Huizinga, zgodovino smatrati za najboljši primer netočne vede, bo pametno in edino pravilno, da vse spet še enkrat preverimo in dodobra premislimo. Saj so netočnost, napaka in zmota lahko kaj hitro tu. Zgodovina je namreč dvakrat vezana na človeka. Saj obravnava človeška dejanja, ki so že sama po sebi ujeta v človeško dimenzijo. Človek pa je tudi zgodovinar in torej spet bitje z lastnim miselnim svetom, kulturo in sposobnostmi.

M. T.

»NOVA REVILJA« O DEVETEM KONGRESU JUGOSLOVANSKIH PISATELJEV

■ nadaljevanje s 7. strani

Nikola Milošević je v svojem govoru polemiziral z znanim jugoslovanskim politikom in ideologom Stipetom Šuvarjem, ki je inteligenco označil kot sloj, ki prehaja z Vzhoda na Zahod zato, ker se edino na Zahodu lahko potrdi kot filozofski in umetniški sloj, pri čemer naj bi to bil očiten znak prokapitalistične usmerjenosti inteligence. Nikola Milošević meni, da v zgodovini socialističnega gibanja še ni bilo funkcionarja, ki bi tako surovo, prenapeto in »nekorfilno« odpisal kar vso inteligenco.

je težave iz prej navedenega razloga. Medtem ko so druge istovrstne tovarne v Sloveniji ostale med osvobodilno borbo nedotaknjene, je Miren, kakor že omenjeno, že leta 1930 pod fašističnim nasiljem izgubil čevljarstvo tovarno s stroji, opravo in poslopi vred. Vse, kar je bilo v nad dvajset letih obstoja čevljarstva zadruga zgrajeno, je zraslo skoraj izključno s samoiniciativo domačega delovnega ljudstva in pomočjo goriškega združništva.

Dolgotrajno večletno vsestransko adaptiranje tovarne je pomenilo brezpogojno večjo ali manjšo motnjo proizvodnega procesa. Kljub temu je okrajno čevljarstvo podjetje, kasneje spremenjeno v tovarno čevljev Jadran, vsestransko napredovalo.

Leta 1952 pa so se začele pojavljati težkoče plasiranja proizvodnje, ki so se v letu 1953 še občutno povečale. Ta pojav je bil deloma posledica ukinitve industrijskih in kmečkih bonov, s katerimi niso mogli imetniki plačevati prehrabnih artiklov, ampak samo industrijske. Deloma je bil ta pojav tudi posledica dotedanje nekulturne postrežbe potrošnikov po trgovski mreži, dalje neprimernih prodajnih prostorov, v stroki neizvežbanega prodajnega osebja in nemarnega negovanja v prodajnih prostorih nahajajoče se obutve.

Ker je prenehalo pomanjkanje obutve in ker je potrošnik zanjo moral odšteti gotovino, je postal bolj izbirljen. Dotedanja trgovska povezava ni bila več kos svoji nalogi, prenehala je v večji meri z nabavami obutve in črpala samo iz ostankov prejšnjih nabav.

Tovarna čevljev Jadran se te krize ni ustrašila. V iskanju trga je posnela stare teritorialne tradicije mirenskih čevljarjev. Na ozemlju med Novo Gorico, Koprom, Puljem, Reko in Postojno je ustanovila 5 lastnih prodajalnih in sicer v Solkanu, Šempetru, na Reki, v Postojni in Ilirski Bistrici. Nadalje je ustanovila šest komisijskih zalog za široko potrošnje: v Kopru, Izoli, Pulju, Poreču in Ljubljani.

Omenjene lastne trgovine so razprodale skoraj vso proizvodnjo tovarne, ki je znašala v letu 1955 nad 45.000 parov. Komaj 10 odstotkov proizvodnje je tovarna predala trgovski mreži, to pa zaradi ohranitve stikov. Povpraševanje potrošnikov v navedenih prodajalnih in komisijskih zalogah je bilo trajno večje kot pa razpoložljivost obutve.

Zaradi tega je skušala tovarna Jadran trajno večati proizvodnjo. Podjetje je imelo še težave zaradi pomanjkanja materiala, nepopolne mehanizacije in drugih nedovršenih investicij.

Kljub temu se je predvidevalo, da po višja podjetje proizvodnjo v letih 1956-1957 na 60.000 parov obutve, kar je bilo tudi doseženo. Izdelki podjetja konec leta 1955 so bili sledeči: limani čevlji Ago 40 odstotkov celotne proizvodnje, ostalih 60 odstotkov so tvorili športno šivani čevlji good-year, t.j. šivani na okvire, delavski in razni čevlji, zbiti z lesenimi klinici, »fleks« sandali, šivani brez notranjika, in »Kali-fornia« nogavični ženski čevlji.

V podjetju je bilo zaposlenih 10 oseb pri upravi, 174 v proizvodnji, 8 oseb v lastnih prodajalnah. V proizvodnji sami je

bilo 90 žensk in 84 moških. Po individualnem učinku je bilo v proizvodnji plačanih 85 zaposlenih. Norme delovnega učinka za posamezne faze so bile realne in temeljito preizkušene. Med osemletnim obstojem je to čevljarstvo podjetje prispevalo skupnosti skoraj pol milijarde din.

Pobudniki in dejanski ustvaritelji obnove čevljarstva podjetja v Mirnu po priključitvi k FLRJ so bili sledeči: Ivan Saksida, kot predsednik prvotno ustanovljene čevljarstva zadruga in kasneje do danes (1957, op. ur.), direktor tovarne Jadran. Ima posebne zasluge pri adaptaciji in opremljanju tovarne, vzdrževanju reda in discipline v podjetju, vzdrževanju harmonije, v stikih z ustreznimi oblastmi, intervencijah in nabavi materiala. Ivan Štanta in Anton Vuk, kot vestna in izkušena uslužbenca v administraciji in knjigovodstvu. Ustvarila sta vzorno upravno organizacijo podjetja in vpeljala v delo ostali personal v administraciji. Franjo Klančič, kot aktiven obratovodja od začetka do danes. Neumoren v trajni borbi s težavami uvajanja novih tipov obutve ter novih sistemov obratovanja in razporejanja delavskega kadra. Franc Vuk, kot vesten organizator skladišč in komerciale od ustanovitve podjetja do danes. Posebno kot organizator in vodja vseh prej navedenih lastnih trgovin in komisijskih prodajalnih podjetja. Pohvale vreden je tudi ostali delavski kader, ki se je brez pomisleka takoj po priključitvi k FLRJ zaposlil v novo ustanovljenem podjetju in z vso svojo pridnostjo prispeval k uspehu.

(Dalje)

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151